

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATEI GENERALE
DOAMNA JULIANE KOKOTT
prezentate la 18 decembrie 2025¹

Cauza C-771/24

**Fédération belge du stationnement ASBL,
Interparking SA
împotriva
Région de Bruxelles-Capitale**

[cerere de decizie preliminară formulată de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia)]

„Cerere de decizie preliminară – Mediu – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Obligația de realizare a unei evaluări ecologice – Plan sau program pentru sectorul transporturilor, al planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului – Decret privind condițiile de exploatare a parcărilor – Menținerea efectelor”

„Să ia aminte cei ce-și leagă/Destinele pe viața-ntreagă”²

I. Introducere

1. Cererea de decizie preliminară adresată de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) oferă Curții prilejul de a preciza două chestiuni în legătură cu Directiva privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului³ (denumită în continuare „Directiva ESM”; „ESM” este acronimul pentru „evaluarea strategică de mediu”).

2. Cererea privește, pe de o parte, înțelesul noțiunii de „planuri și programe” și condițiile în care pentru acestea este necesară o evaluare strategică de mediu. Înțelesul acestei noțiuni este esențial pentru a determina domeniul de aplicare al Directivei ESM, însă acesta nu a fost clarificat suficient până acum în jurisprudența consacrată. În prezenta cerere de decizie preliminară este necesar în special să se examineze dacă noțiunea „planuri și programe” presupune o dimensiune planificatoare sau programatică, respectiv dacă implică existența unor dispoziții de planificare urbană și rurală.

3. Pe de altă parte, Curtea este chemată din nou să își reconsidere jurisprudența privind condițiile în care pot fi menținute în mod excepțional efectele dispozițiilor naționale adoptate cu încălcarea dispozițiilor procedurale ale dreptului Uniunii.

¹ Limba originală: germana.

² *Cântec despre clopot*, Friedrich Schiller.

³ Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (JO 2001, L 197, p. 30, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 135).

II. Cadrul juridic

4. Obiectivele Directivei ESM rezultă în special din articolul 1:

„Obiectivul prezentei directive este să asigure un înalt nivel de protecție a mediului și să contribuie la integrarea considerațiilor privind mediul în elaborarea și adoptarea planurilor și programelor în vederea promovării dezvoltării durabile, asigurând că, în conformitate cu prezenta directivă, anumite planuri și programe care pot avea efecte semnificative asupra mediului fac obiectul unei evaluări ecologice.”

5. Planurile și programele sunt definite la articolul 2 litera (a) din Directiva ESM:

„În sensul prezentei directive:

(a) «planuri și programe» înseamnă planuri și programe, inclusiv cele co-finanțate de Comunitatea Europeană, precum și modificările lor:

- elaborate și/sau adoptate de o autoritate la nivel național, regional sau local sau elaborate de o autoritate în vederea adoptării, printr-o procedură legislativă, de către parlament sau guvern și
- impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative”.

6. Obligația de a realiza o evaluare strategică de mediu este prevăzută la articolul 3 din Directiva ESM:

„(1) O evaluare ecologică, în conformitate cu articolul 4-9, se realizează pentru planurile și programele prevăzute la alineatele (2)-(4) care pot avea efecte semnificative asupra mediului.

(2) Sub rezerva alineatului (3), o evaluare ecologică se realizează pentru toate planurile și programele:

(a) care sunt elaborate pentru agricultură, silvicultură, pescuit, energie, industrie, transport, gestionarea deșeurilor, gestionarea apei, telecomunicații, turism, planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului și care definesc cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II din [Directiva EEM⁴] va putea fi autorizată în viitor;

(b) [...]”

III. Situația de fapt și cererea de decizie preliminară

7. Prin decretul din 25 februarie 2021⁵, atacat în litigiul principal, guvernul Région de Bruxelles-Capitale (Regiunea Bruxelles-Capitală, Belgia) a stabilit condiții generale de exploatare a parcărilor acoperite și neacoperite.

⁴ Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1), astfel cum a fost modificată ultima dată prin Directiva 2014/52/UE (JO 2014, L 124, p. 1).

⁵ Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 25 février 2021 fixant des conditions générales et spécifiques d'exploitation applicables aux parking (Decretul guvernului Regiunii Bruxelles-Capitală din 25 februarie 2021 de stabilire a condițiilor generale și specifice de exploatare aplicabile parcărilor), *Moniteur belge* din 3 martie 2021, p. 18655.

8. Potrivit cererii de decizie preliminară, decretul atacat se aplică parcarilor în care există mai mult de 10 locuri. Sub titlul „Condiții generale de exploatare a parcarilor acoperite și neacoperite”, decretul stabilește condiții pentru folosință, amenajare și semnalizare, condiții pentru întreținere și control, condiții pentru stațiile de încărcare a vehiculelor electrice și condiții pentru locurile de parcare a bicicletelor.

9. Din cererea de decizie preliminară rezultă de asemenea că decretul atacat stabilește sub titlul „Condiții specifice de exploatare a parcarilor neacoperite” condițiile pentru îngrijirea vegetației, pentru utilizarea sării antiderapaj și pentru mentenanța instalațiilor de filtrare și a iluminatului artificial, iar sub titlul „Condiții specifice de exploatare a parcarilor acoperite” stabilește, printre altele, condițiile pentru amenajarea parcarii, pentru siguranță, pentru standardele de calitate a aerului și pentru ventilarea mecanică și naturală.

10. În plus, decretul atacat prevede că în parcarile noi trebuie instalate stații de încărcare pentru vehiculele electrice și locuri de parcare pentru biciclete. Este interzisă în principiu încălzirea parcarilor acoperite.

11. Potrivit cererii de decizie preliminară, criteriile și modalitățile stabilite în decretul atacat sunt obligatorii pentru autoritățile care eliberează autorizații de mediu pentru parcări, cu excepția cazului în care acesta prevede că se aplică derogări prevăzute expres. Prin urmare, o astfel de autorizație se eliberează sau se prelungește numai dacă sunt respectate condițiile de exploatare.

12. Persoana care dorește să construiască o parcare sau care în acest scop dorește doar să modifice destinația unui imobil ori să modifice în mod semnificativ topografia solului trebuie să obțină, pe lângă autorizația de mediu, și un certificat de urbanism, a cărui eliberare este condiționată de respectarea normelor stabilite prin planurile și regulamentele de planificare urbană și rurală.

13. Potrivit articolului 1 din decretul atacat, acesta transpune parțial Directiva (UE) 2018/844⁶ (în continuare „modificările Directivei privind clădirile”⁷), adoptată în temeiul articolului 194 TFUE, al cărei obiectiv este de a spori eficiența energetică a clădirilor.

14. În cadrul procedurii de adoptare a decretului atacat, Secția de legislație a Conseil d'État (Consiliul de Stat) a apreciat în avizul nr. 68.487/1 din 12 ianuarie 2021 că, pentru adoptarea decretului avut în vedere, este necesară o evaluare ecologică în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM, în măsura în care ar putea să aibă efecte semnificative asupra mediului. S-a mai arătat că este necesar să se considere că decretul definește cadrul în care trebuie și pot să aibă loc lucrări de infrastructură care intră în domeniul de aplicare al punctului 10 litera (b) din anexa II la Directiva EEM. Astfel, decretul prevede condițiile de exploatare și modalitățile privind deciziile de eliberare a autorizațiilor de mediu pentru parcarile din întreaga Regiune Bruxelles-Capitală.

15. Cu toate acestea, Regiunea Bruxelles-Capitală a adoptat decretul fără a realiza o evaluare a efectelor sale asupra mediului.

⁶ Directiva (UE) 2018/844 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a Directivei 2010/31/UE privind performanța energetică a clădirilor și a Directivei 2012/27/UE privind eficiența energetică (JO 2018, L 156, p. 75).

⁷ Directiva 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor (JO 2010, L 153, p. 13).

16. La 30 aprilie 2021, Fédération belge du stationnement ASBL și Interparking SA au formulat în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat) o acțiune în anularea decretului atacat.

17. Acestea susțin că decretul atacat reprezintă un plan sau un program în sensul Directivei ESM. Raportat la jurisprudența Curții, decretul stabilește un ansamblu semnificativ de criterii și de modalități pentru autorizarea și punerea în aplicare a unuia sau mai multor proiecte care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului. Astfel, proiectele de parcuri pot fi autorizate numai dacă sunt conforme cu normele, criteriile și modalitățile prevăzute de acest decret, care pot avea efecte semnificative asupra mediului urban.

18. În schimb, Regiunea Bruxelles-Capitală apreciază că, pentru a intra sub incidența noțiunii de „plan și program”, un act trebuie să aibă, după cum indică această noțiune, o dimensiune planificatoare sau programatică. Decretul atacat nu are însă o astfel de dimensiune întrucât nu planifică sau nu „programează” nici locurile în care pot fi construite parcuri în Regiunea Bruxelles-Capitală și nici numărul permis de parcuri din această regiune. Acesta stabilește doar normele (obligatorii) pe care orice parcare trebuie să le respecte după realizarea sa, în faza de exploatare (amenajare internă, siguranța bicicliștilor, ventilație etc.). Prin urmare, decretul nu contribuie în sine la realizarea sau amplasarea unui proiect. Pe baza condițiilor sectoriale criticate, strict legate de exploatarea parcarilor în sine, după autorizare, nu este posibil să se stabilească locul și numărul parcarilor care ar putea fi exploatate la Bruxelles.

19. În opinia Conseil d'État (Consiliul de Stat), jurisprudența Curții se referă la actele care reglementează construirea și exploatarea instalațiilor (turbinelor eoliene), în timp ce decretul atacat privește exploatarea parcarilor, fără însă a stabili normele pentru construirea acestora. Aceste norme sunt prevăzute de planurile și de regulamentele de planificare urbană și rurală, pentru care s-a realizat deja o evaluare strategică de mediu.

20. Potrivit articolului 98 din Code bruxellois de l'aménagement du territoire (Codul bruxellez de planificare urbană și rurală, denumit în continuare „CoBAT”), pentru construirea unei parcuri este necesar un certificat de urbanism (această cerință și cerința autorizației de mediu sunt cumulative). Eliberarea unui astfel de certificat este condiționată de respectarea normelor stabilite de planurile și de regulamentele de planificare urbană și rurală, în special a celor care protejează siturile vizate de Directiva habitate⁸ astfel încât aceste planuri și regulamente constituie cadrul pentru eliberarea viitoare a certificatului menționat.

21. În aceste împrejurări, Conseil d'État (Consiliul de Stat) ridică problema dacă decretul atacat, care se limitează la stabilirea condițiilor de exploatare a parcarilor, fără a prevedea norme privind amplasarea și numărul maxim al acestora, poate fi calificat drept plan sau program în sectorul planificării urbane și rurale sau al utilizării terenurilor. În plus, acesta are îndoieli că exploatarea unei parcuri este legată în mod necesar de sectorul transporturilor.

22. Prin urmare, Conseil d'État (Consiliul de Stat) adresează Curții următoarele întrebări:

1) Articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM trebuie interpretat în sensul că un decret, precum cel în discuție, care se limitează să stabilească condiții de exploatare a parcarilor fără a prevedea norme referitoare la amplasarea lor și nici la numărul maxim al acestora trebuie să fie totuși calificat drept plan sau program în sectorul transportului, planificării urbane și rurale sau utilizării terenului?

⁸ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109).

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, o instanță națională poate aplica o dispoziție a dreptului său național care o abilitază să mențină efectele unui act anulat de stabilire a condițiilor de exploatare a parcarilor pe teritoriul unei regiuni, pentru o perioadă limitată, pentru a permite autorității regionale să efectueze o evaluare a efectelor asupra mediului ale acestor condiții de exploatare înainte de a efectua o eventuală remediere a actului respectiv?

23. Reclamantele din litigiul principal, și anume Fédération belge du stationnement ASBL și Interparking SA, împreună, precum și Regatul Belgiei, Republica Letonia și Comisia Europeană au depus observații scrise. În temeiul articolului 76 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Curtea a decis să nu organizeze o ședință de audiere a pledoariilor.

IV. Apreciere juridică

A. Prima întrebare

24. Prin intermediul primei întrebări, Conseil d'État (Consiliul de Stat) solicită să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM trebuie interpretat în sensul că, pentru adoptarea unui act prin care sunt stabilite numai condițiile de exploatare a parcarilor, este necesară o evaluare strategică de mediu în conformitate cu Directiva ESM.

25. Pentru a răspunde la această întrebare, *în primul rând* este necesar să se examineze dacă un astfel de act intră în domeniul de aplicare al definiției de la articolul 2 litera (a) din Directiva ESM. *În al doilea rând*, trebuie să se analizeze dacă noțiunea „planuri și programe” nu presupune și alte caracteristici nescrise și dacă acestea există eventual. Apoi, *în al treilea rând*, este necesar să se examineze dacă un act corespunzător îndeplinește și condițiile stabilite la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM.

1. Planuri și programe în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva ESM

26. Potrivit articolului 2 litera (a) din Directiva ESM, expresia „planuri și programe” înseamnă planuri și programe care sunt, *pe de o parte*, elaborate și/sau adoptate de o autoritate la nivel național, regional sau local ori care sunt elaborate de o autoritate în vederea adoptării, printr-o procedură legislativă, de către parlament sau guvern și, *pe de altă parte*, care sunt impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative.

27. Din modul în care a redactat întrebarea, rezultă că Conseil d'État (Consiliul de Stat) nu are îndoieli în ceea ce privește aceste două condiții. *Pe de o parte*, guvernul Regiunii Bruxelles-Capitală a adoptat decretul din 25 februarie 2021. *Pe de altă parte*, deși nu se poate identifica nicio obligație de a stabili condițiile de exploatare în discuție, este suficient dacă adoptarea lor este *reglementată* de acte cu putere de lege sau de norme administrative naționale care stabilesc autoritățile competente pentru a le adopta și procedura de elaborare a acestora⁹. Potrivit informațiilor furnizate de Conseil d'État (Consiliul de Stat), în preambulul la decretul

⁹ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 52), Hotărârile din 12 iunie 2019, CFE (C-43/18, EU:C:2019:483, punctul 54), și Terre wallonne (C-321/18, EU:C:2019:484, punctul 34), Hotărârea din 7 iunie 2018, Thybaut ș.a. (C-160/17, EU:C:2018:401, punctul 43), și Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-567/10, EU:C:2012:159, punctul 31).

atacat se precizează că temeiul juridic al acestuia îl constituie articolul 6 alineatul (1) punctul 1, articolul 10 alineatul (2) și articolul 63 alineatul (3) punctul 2 din Ordonanța din 5 iunie 1997 privind autorizațiile de mediu¹⁰.

2. *Cu privire la interpretarea noțiunii „planuri și programe”*

28. Principala chestiune în discuție este interpretarea noțiunii „planuri și programe”, în special aspectul dacă trebuie îndeplinite și alte condiții decât cele enunțate în definiția de la articolul 2 litera (a) din Directiva ESM.

29. Premisa este constatarea faptului că articolul 2 litera (a) din Directiva ESM nu definește noțiunea „planuri și programe”, ci doar o raportează la cele două condiții – suplimentare – tocmai examinate¹¹. Acest lucru nu exclude însă de la bun început existența altor condiții eventual inerente acestei noțiuni.

30. Pornind de la argumentele prezentate în litigiul principal de Regiunea Bruxelles-Capitală, Belgia susține că un act intră în sfera noțiunii „planuri și programe” numai dacă are o dimensiune planificatoare sau programatică. Decretul în discuție nu are o asemenea dimensiune întrucât nu planifică sau nu „programează” nici locurile în care pot fi construite parcuri în Regiunea Bruxelles-Capitală și nici numărul permis de parcuri din această regiune¹². Prin urmare, Belgia își bazează înțelegerea noțiunii „planuri și programe” pe o reglementare de planificare urbană și rurală sub forma unei (pre)stabiliri a utilizărilor permise într-o zonă.

31. În opinia noastră, această interpretare nu este concludentă. Aceasta este infirmată de textul, sistemul și geneza directivei. Nu sunt concludente nici celelalte argumente invocate de Regiunea Bruxelles-Capitală și de Belgia în susținerea acestei interpretări [a se vedea litera a) de mai jos].

32. În cazul în care prin cerința referitoare la „dimensiunea planificatoare sau programatică” se face trimitere la utilizarea acestei noțiuni în jurisprudență, trebuie precizat că nici aceasta nu poate constitui o justificare pentru interpretarea în sens restrâns a noțiunii „planuri și programe”. Astfel, prin „dimensiunea planificatoare sau programatică” această jurisprudență nu stabilește cerințe ce trebuie îndeplinite pentru ca actele să fie considerate „planuri sau programe” [a se vedea litera b) de mai jos].

a) Reglementări de planificare urbană și rurală

33. Belgia are îndoieli în ceea ce privește existența unui plan sau program în primul rând pentru că decretul în discuție nu reglementează planificarea urbană și rurală.

34. Interpretarea potrivit căreia noțiunea „planuri și programe” presupune ca actul să conțină dispoziții de planificare urbană și rurală nu ne convinge.

35. În primul rând, textul articolului 2 litera (a) din Directiva ESM nu prevede o asemenea limitare.

¹⁰ Cererea de decizie preliminară, p. 30.

¹¹ A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza D'Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:561, punctul 28) și Concluziile noastre prezentate în cauzele conexe Terre wallonne și Inter-Environnement Wallonie (C-105/09 și C-110/09, EU:C:2010:120, punctul 38).

¹² Cererea de decizie preliminară, p. 21; observațiile Regatului Belgiei, p. 21 și 23.

36. În *al doilea rând*, enumerarea sectoarelor de la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM își pierde rațiunea normativă dacă noțiunea „planuri și programe” este interpretată în sensul că un act trebuie să conțină dispoziții de planificare urbană și rurală. Potrivit articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM, evaluarea ecologică se realizează pentru toate planurile și programele care sunt elaborate pentru agricultură, silvicultură, pescuit, energie, industrie, transport, gestionarea deșeurilor, gestionarea apei, telecomunicații, turism, *planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului*. Prin urmare, sectorul „planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului” este menționat ca unul dintre *mai multe* sectoare pentru care pot fi elaborate planuri și programe în sensul Directivei ESM.

37. În *al treilea rând*, lucrările pregătitoare la Directiva ESM confirmă semnificația acestui argument sistematic. Din acestea rezultă că legiuitorul a decis *intenționat* să nu stabilească la articolul 2 litera (a) condiții în această privință.

38. Astfel, propunerea inițială a Comisiei privind Directiva ESM prevedea în plus la articolul 2 litera (a) „pentru planificarea urbană și rurală”¹³. După cum reiese din expunerea de motive la propunere, directiva ar trebui să se limiteze la planurile și programele din sectorul planificării urbane și rurale¹⁴.

39. Această limitare a domeniului de aplicare a fost criticată în avizul Comisiei pentru afaceri economice și monetare și pentru politică industrială a Parlamentului European, aceasta propunând o formulare „în care se renunță la legătura directă cu planificarea urbană și rurală”¹⁵. În motivare, aceasta a arătat că și deciziile strategice în cazul cărora nu pot fi identificate direct efectele pentru planificarea urbană și rurală pot avea efecte mai mult sau mai puțin considerabile asupra mediului. Urmând avizul menționat, Parlamentul a propus în rezoluția legislativă amendamentul 17, în care a renunțat la expresia „pentru planificare urbană și rurală”¹⁶. Aceasta nu mai figura nici în propunerea modificată a Comisiei din anul 1999¹⁷.

40. Comisia a insistat însă că măsura trebuie să aibă legătură cu o locație. Articolul 2 litera (a) din propunerea modificată prevedea ca planurile și programele să stabilească un cadru pentru proiectele viitoare, prin trimitere la *locație și*, printre altele, la tipul, dimensiunea sau condițiile de exploatare ale acestor proiecte¹⁸.

41. În poziția comună adoptată de Consiliu s-a diferențiat însă în cele din urmă între definiție și domeniul de aplicare, corespunzător versiunii adoptate în cele din urmă, s-a renunțat la prevederea din definiție a criteriului raportării la locație și s-a reținut în cadrul domeniului de aplicare „planificarea urbană și rurală sau utilizarea terenului” ca unul dintre mai multe sectoare posibile pentru care pot fi elaborate planuri și programe¹⁹.

¹³ Propunere de directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului din 4 decembrie 1996 (COM[96] 511 final, p. 17).

¹⁴ Propunere de directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului din 4 decembrie 1996 (COM[96] 511 final, p. 2).

¹⁵ Avizul Comisiei pentru afaceri economice și monetare și pentru politică industrială referitor la Propunerea de directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului din 25 iunie 1998 (A4/1998/245).

¹⁶ Rezoluție legislativă cuprinzând avizul Parlamentului European privind Propunerea de directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului din 20 octombrie 1998 (JO 1998, C 341, p. 22).

¹⁷ Propunerea modificată de Directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului [COM(1999) 73 final din 22 februarie 1999 (JO 1999, C 83, p. 15 și 16)].

¹⁸ Propunerea modificată de Directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului [COM(1999) 73 final din 22 februarie 1999 (JO 1999, C 83, p. 15 și 16)].

¹⁹ Poziția comună a Consiliului din 30 martie 2000 referitoare la adoptarea Directivei Parlamentului European și a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (5685/1/00 REV 1, p. 7 și 8).

42. În *al patrulea rând*, contrar opiniei Belgiei, cerința existenței unor dispoziții de planificare urbană și rurală nu poate fi dedusă nici din jurisprudența Curții.

43. Deși în Hotărârea Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ș.a. Curtea nu a calificat drept „plan sau program” actul în discuție privind devierea cursului unui fluviu, soluția Curții nu s-a întemeiat pe lipsa unei dispoziții de planificare urbană și rurală. Astfel, Curtea a arătat în motivare că actul nu definește nici criteriile, nici modalitățile *de amenajare a teritoriului* și nici nu stabilește normele și procedurile de control relevante pentru punerea în aplicare a unui sau mai multor proiecte²⁰. Curtea a preluat această formulare din Hotărârea în cauza Inter-Environnement Bruxelles ș.a., citată în acea procedură. Singura explicație pentru referirea din acea hotărâre la criteriile și modalitățile de amenajare a teritoriului este că actul în discuție a fost elaborat într-adevăr pentru sectorul planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului, astfel cum rezultă fără îndoială de la punctele care preced formularea²¹. În motivarea din cauza Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ș.a. nu este, prin urmare, decisivă lipsa criteriilor pentru amenajarea teritoriului, ci, dimpotrivă, lipsa criteriilor de control, așadar, împrejurarea că actul în discuție nu a definit cadrul pentru proiectele viitoare.

44. În cauza D’Oultremont ș.a., Curtea a reținut că planurile și programele trebuie să acopere un anumit teritoriu²². S-a considerat însă că este suficient dacă măsura se aplică în întregul domeniu de competență a organismului emitent²³.

45. În fine, în cauzele conexe Terre wallonne ASBL și Inter-Environnement Wallonie ASBL Curtea a stabilit deja că un act care prevede condițiile pentru împrăștierea azotului este vizat de noțiunea „planuri și programe”²⁴. Nici acest act nu prevedea norme specifice de planificare urbană și rurală.

46. În *al cincilea rând*, nu poate fi reținută nici obiecția potrivit căreia această interpretare a noțiunii „planuri și programe” extinde domeniul de aplicare al evaluării strategice de mediu. S-a susținut că în această noțiune trebuie incluse toate actele care reglementează exploatarea instalațiilor²⁵.

47. Este adevărat că interpretarea dată în speță noțiunii amintite nu este aptă să limiteze din acest punct de vedere domeniul de aplicare al evaluării strategice de mediu. Cu toate acestea, calificarea unui act drept plan sau program în sensul Directivei ESM nu creează obligația de a realiza o evaluare strategică de mediu. Dimpotrivă, abia articolul 3 din Directiva ESM stabilește condițiile în care este necesară această evaluare. Prin criteriile pe care le stabilește, domeniul de aplicare al evaluării strategice de mediu este restrâns material²⁶.

²⁰ Hotărârea din 11 septembrie 2012, Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias ș.a. (C-43/10, EU:C:2012:560, punctul 95).

²¹ A se vedea Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-567/10, EU:C:2012:159, punctele 28 și 29).

²² Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 45).

²³ Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 46).

²⁴ Hotărârea din 17 iunie 2010, Terre wallonne și Inter-Environnement Wallonie (C-105/09 și C-110/09, EU:C:2010:355, punctele 41 și 42).

²⁵ Cererea de decizie preliminară, p. 19; observațiile Regatului Belgiei, punctele 43 și 44.

²⁶ Această tehnică normativă este rezultatul separării în procedura legislativă a definițiilor de domeniul de aplicare. Atât proiectul inițial, cât și proiectul modificat al Comisiei definea noțiunea de „planuri și programe” prin raportare la acele condiții prevăzute la articolul 3 din Directiva ESM în vigoare care îi delimitează domeniul de aplicare. A se vedea referințele citate la notele de subsol 10 și 14.

b) Dimensiunea planificatoare și programatică în jurisprudență

48. Chiar și din împrejurarea că Curtea folosește în jurisprudență sa noțiunea de dimensiune programatică sau planificatoare, nu este posibil să se deducă cerințele care trebuie îndeplinite pentru ca actele normative să fie considerate „planuri și programe”.

49. Curtea a utilizat prima dată noțiunea în cauza Inter-Environnement Bruxelles ș.a., în care Curtea a subliniat că actul în discuție cuprinde reglementări generale, are un anumit nivel de abstracțiune și urmărește un obiectiv de transformare a cartierului. Acest lucru constituie o ilustrare a dimensiunii *programatice sau planificatoare* a actului și nu împiedică includerea sa în noțiunea „planuri și programe”²⁷. De aici s-ar putea conchide în urma unei lecturi superficiale că noțiunea „planuri și programe” presupune să existe aceste elemente.

50. La o lectură mai atentă, considerațiile Curții nu permit însă această concluzie.

51. Astfel, Curtea a început expunerea considerațiilor cu cuvintele „de altfel”. Acestea au, așadar, numai un caracter subsidiar. Prin urmare, semnificația lor rezultă abia în raport cu argumentul propriu-zis al Curții, potrivit căruia caracterul general obligatoriu al unui act nu se opune includerii sale în noțiunea „planuri și programe”²⁸. Or, spre deosebire de Convenția de la Aarhus²⁹, de exemplu, Directiva ESM nu diferențiază între „planuri și programe”, „politici” și „instrumente normative juridic obligatorii și cu aplicabilitate generală”. Cu acest argument, Curtea a respins obiecția Belgiei potrivit căreia, raportat la caracterul său general obligatoriu, actul în discuție nu constituie un plan sau un program în sensul Directivei ESM.

52. Prin urmare, prin considerațiile referitoare la dimensiunea programatică sau planificatoare și la împrejurările menționate (reglementare generală, nivel de abstracțiune și transformarea unei zone) Curtea nu a introdus o condiție suplimentară pentru un plan sau un program.

3. Condițiile prevăzute la articolul 3 alineatul (1) din Directiva ESM

53. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din Directiva ESM, evaluarea strategică de mediu se realizează „numai” pentru planurile și programele prevăzute la alineatele (2)-(4). Articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM prevede că evaluarea ecologică se realizează pentru toate planurile și programele care îndeplinesc două condiții cumulative. *În primul rând*, planurile și programele trebuie să fie elaborate pentru unul dintre sectoarele enumerate și, *în al doilea rând*, să definească cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva ESM va putea fi autorizată în viitor.

54. În pofida îndoielilor Conseil d'État (Consiliul de Stat)³⁰, decretul în discuție a fost elaborat pentru unul dintre sectoarele enumerate [a se vedea litera a) de mai jos]. Conseil d'État (Consiliul de Stat) va trebui să examineze dacă decretul definește totodată și cadrul pentru autorizațiile

²⁷ Hotărârea din 7 iunie 2018, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punctul 60), precum și Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 61).

²⁸ Hotărârea din 7 iunie 2018, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punctul 60), precum și Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 61).

²⁹ Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu din 1998 (JO 2005, L 124, p. 4, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 204), adoptată prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201).

³⁰ Cererea de decizie preliminară, p. 36 și 37.

viitoare. În această privință, este decisiv dacă decretul stabilește pentru autoritatea de autorizare criterii și modalități obligatorii care pot avea efecte semnificative asupra mediului [a se vedea litera b) de mai jos].

a) Elaborarea pentru un sector enumerat

55. Dintre sectoarele enumerate la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM pentru care pot fi elaborate planuri și programe sunt pertinente în speță sectoarele „transport” și „planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului”.

56. Mai întâi, trebuie să se rețină că noțiunea „elaborare pentru un sector” este interpretată de Curte în sensul că este suficient dacă planul ori programul „privește” sau „vizează” unul dintre aceste sectoare³¹. În schimb, nici Directiva ESM, nici jurisprudența Curții nu definește diferitele sectoare.

57. Pornind de la acest fapt, condițiile de exploatare a parcarilor vizează sectorul „transporturilor”. Din păcate, Conseil d’État (Consiliul de Stat) nu prezintă motivele pentru care are îndoieli că este vizat acest sector. Noi cel puțin nu le putem identifica. În schimb, este cât se poate de evident că condițiile de exploatare a parcarilor vizează sectorul transporturilor, deoarece acestea reglementează proiectarea și utilizarea infrastructurii de transport.

58. Deși în jurisprudență nu se precizează ce trebuie să se înțeleagă în mod general prin sectorul „transporturilor”, în cauza Bund Naturschutz in Bayern, care este singura pertinentă până la acest moment, Curtea a stabilit că acest domeniu are un înțeles larg. Fără nicio altă motivare, Curtea a considerat că sectorul „transporturilor” este vizat și atunci când o dispoziție prevede obligația de a autoriza deplasarea sau parcarea autovehiculelor în afara drumurilor publice din aria de protecție a peisajului³².

59. Or, dacă Curtea include în sectorul „transporturilor” chiar parcarea autovehiculelor pe domeniul nepublic, în acest sector trebuie incluse și parcarile a căror exploatare este supusă unor reguli speciale. Astfel, transportul individual al persoanelor ar fi practic imposibil în lipsa parcarilor. Ca infrastructură necesară, parcarile trebuie incluse, așadar, în sectorul „transporturilor”.

60. Chestiunea dacă condițiile de exploatare a parcarilor privesc și sectorul „planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului” depinde de modul concret în care sunt concepute aceste condiții de exploatare.

61. Prin urmare, îndoielile Conseil d’État (Consiliul de Stat) referitoare la aspectul dacă este sau nu vizat sectorul „planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului” par a rezulta din faptul că, pentru construirea parcarilor, este necesar, pe lângă o autorizație de mediu, care presupune respectarea condițiilor de exploatare, și un certificat de urbanism, care presupune respectarea dispozițiilor de planificare urbană și rurală. Potrivit indicațiilor și opiniei Conseil d’État

³¹ Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 49), care trimite la Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 66), și la Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 44).

³² Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 53).

(Consiliul de Stat), reglementările de planificare urbană și rurală stabilesc cadrul pentru certificatul de urbanism necesar pentru construirea unei parări și, prin urmare, au făcut obiectul unei evaluări strategice de mediu³³.

62. Existența unui cadru de planificare urbană și rurală nu exclude însă necesitatea unei evaluări strategice de mediu pentru alte dispoziții care conțin prevederi obligatorii pentru proiect. Relevant este dacă dispozițiile în discuție îndeplinesc condițiile de la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM. În caz contrar, statele membre ar putea să eludeze obligația de realizare a unei evaluări strategice de mediu pentru planuri sau programe prin adoptarea dispozițiilor prin diferite acte, dintre care numai un singur act va face obiectul unei evaluări strategice de mediu³⁴.

63. Pe de altă parte, în ceea ce privește interpretarea noțiunii „planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului”, aceasta presupune – în opinia Conseil d’État (Consiliul de Stat) – să existe o dispoziție care afectează utilizarea unei zone.

64. Astfel, întrucât menționează atât „planificarea urbană”, cât și „utilizarea terenului”, Curtea consideră că sectorul nu cuprinde numai decuparea teritoriului în zone și definirea activităților permise în interiorul acestor zone, ci are o acoperire mai largă³⁵. Cu toate acestea, considerațiile Curții nu trebuie înțelese în sensul că nu este necesar să fie afectată utilizarea unei zone. Dimpotrivă, Curtea delimitează cele două noțiuni, respectiv „planificare urbană și rurală” și „utilizarea terenului”. În acest sens, Curtea arată în mod concludent că aceste două noțiuni includ atât planificarea la nivelul utilizării concrete (utilizarea terenului), cât și nivelul de planificare supraordonat, cum este de exemplu dirijarea dezvoltării teritoriale sau protecția naturii și a resurselor (planificarea urbană și rurală). Ca atare, în jurisprudența sa în care s-a raportat la interpretarea amintită, Curtea a inclus în sectorul „planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului” numai actele care afectează utilizarea unei zone³⁶. Deși din acest fapt nu se poate deduce că este imperativ necesar să existe această afectare, considerațiile Curții nu exclud în niciun caz această cerință.

65. Chiar și lucrările pregătitoare la Directiva ESM demonstrează că noțiunea „planificare urbană și rurală sau utilizarea terenului” presupune să existe o dispoziție ce afectează utilizarea unei zone. În expunerea de motive la propunerea Comisiei s-a arătat în mod expres că „planurile și programele din sectorul planificării urbane și rurale [...] stabilesc modul de utilizare a terenului”³⁷. În cursul procedurii legislative s-a renunțat la restrângerea domeniului de aplicare al Directivei ESM la sectorul planificării urbane și rurale. Cu toate acestea, nu rezultă că legiuitorul Uniunii a intenționat astfel să renunțe totodată la acest înțeles al noțiunii de planificare urbană și rurală.

³³ Cererea de decizie preliminară, p. 36 și 37.

³⁴ A se vedea Hotărârea din 7 iunie 2018, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punctul 55), și Hotărârea din 27 octombrie 2016, D’Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:816, punctul 48), precum și Concluziile noastre prezentate în cauza Inter-Environnement ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:39, punctul 25) și Concluziile noastre prezentate în cauza D’Oultremont ș.a. (C-290/15, EU:C:2016:561, punctul 55).

³⁵ Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 50) și Hotărârile din 7 iunie 2018, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punctul 43) și Thybaut ș.a. (C-160/17, EU:C:2018:401, punctul 48).

³⁶ În cauza Inter-Environnement Bruxelles ș.a. a fost vorba despre un regulament regional de urbanism, în cauza Thybaut, despre un perimetru de consolidare urbană, iar în cauza Bund Naturschutz in Bayern, despre o arie de protecție a peisajului.

³⁷ Propunere de directivă a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului din 4 decembrie 1996 (COM[96] 511 final, p. 2). A se vedea și planurile și programele enumerate de Comisie la pagina 3 pentru ilustrarea domeniului de aplicare.

66. Dacă se ține seama de acest înțeles al sectorului „planificării urbane și rurale sau al utilizării terenului”, nu se poate exclude că sectorul este afectat de un act ce stabilește doar condiții pentru exploatarea parcarilor, dar care nu cuprinde dispoziții privind construirea acestor parcuri sau numărul lor maxim. Conseil d’État (Consiliul de Stat) trebuie să examineze dacă un astfel de act afectează utilizarea unei zone.

b) Cadrul pentru autorizarea viitoare a proiectelor pentru care este necesară evaluarea impactului asupra mediului

67. Prin urmare, chestiunea dacă pentru condițiile de exploatare a parcarilor este necesară o evaluare ecologică depinde în mod determinant de faptul dacă acestea stabilesc pentru autoritățile de autorizare criterii și modalități obligatorii care pot avea efecte semnificative asupra mediului.

68. Astfel, potrivit articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM, planurile sau programele respective trebuie să definească și cadrul pentru autorizarea viitoare a proiectelor, iar aceste proiecte trebuie să facă parte din proiectele enumerate în anexele I și II din Directiva EEM.

69. În acest context, Curtea subliniază constant faptul că noțiunea³⁸ „planuri și programe” se referă la orice act care stabilește, prin definirea normelor și a procedurilor de control aplicabile sectorului vizat, un ansamblu semnificativ de criterii și de modalități pentru autorizarea și pentru punerea în aplicare a unuia sau mai multor proiecte care pot avea efecte semnificative asupra mediului³⁹.

70. Această interpretare urmărește, *pe de o parte*, să asigure că cerințele premergătoare („criterii și modalități pentru autorizare”) sunt impuse numai după ce s-a evaluat efectul lor asupra mediului⁴⁰. Prin urmare, este decisiv dacă prin plan sau program pot fi impuse cerințe premergătoare – obligatorii pentru autoritatea de autorizare – pentru decizia de autorizare de mai târziu.

71. *Pe de altă parte*, aceasta ar trebui să prevină însă, ca normă *de minimis* („ansamblu semnificativ”), posibilitatea de a impune o evaluare ecologică prin simpla adoptare a unui criteriu sau a unei modalități izolate, neesențiale în raport cu efectele asupra mediului. Chestiunea decisivă dacă criteriile și modalitățile stabilite depășesc pragul unui ansamblu semnificativ de criterii și de modalități trebuie examinată din punct de vedere calitativ⁴¹. Prin urmare, este relevant dacă criteriile și modalitățile stabilite pot avea efecte semnificative asupra mediului⁴².

³⁸ Formularea Curții este oarecum regretabilă, pentru că începând cu cauza D’Oultremont ș.a. aceasta folosește noțiunea „planuri și programe”. Or, după cum rezultă din contextul jurisprudenței citate la nota de subsol 39, considerațiile precizează în realitate condiția referitoare la „cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor va putea fi autorizată în viitor”.

³⁹ Hotărârea din 9 martie 2023, An Bord Pleanála ș.a. (Situl St Teresa’s Gardens) (C-9/22, EU:C:2023:176, punctul 38), Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 60), și Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 67).

⁴⁰ Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 61), și Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 68).

⁴¹ Hotărârea din 8 mai 2019, Verdi Ambiente e Società (VAS) – Aps Onlus ș.a. (C-305/18, EU:C:2019:384, punctul 51), Hotărârile din 7 iunie 2018, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:403, punctul 55), și Thybaut ș.a. (C-160/17, EU:C:2018:401, punctul 55); a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-671/16, EU:C:2018:39, punctul 26).

⁴² Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 61), și Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 68).

72. Pentru a determina dacă efectele asupra mediului sunt semnificative ne putem orienta după criteriile – neexhaustive – din anexa II la Directiva ESM. În mod corespunzător și Curtea a subliniat deja – fără însă a se raporta expres la punctul 1 prima liniuță din anexa II – faptul că criteriile și modalitățile pot să privească în special localizarea, natura, mărimea și condițiile de funcționare ale proiectelor sau alocarea resurselor legată de aceste proiecte⁴³.

73. Astfel cum se sugerează în cererea de decizie preliminară, pot avea efecte asupra mediului în special dispozițiile privind iluminatul artificial și instalațiile de filtrare din parcările neacoperite, precum și cerințele impuse pentru stațiile de încărcare și locurile de parcare a bicicletelor. Este însă sarcina Conseil d'État (Consiliul de Stat) să examineze dacă prin aceste dispoziții sau cerințe ori prin restul conținutului decretului în discuție sunt îndeplinite criteriile cadrului pentru autorizările viitoare (definirea obligatorie a unui ansamblu semnificativ de criterii). Instanța va trebui să analizeze în special dacă în situația de la fața locului din Bruxelles aceste dispoziții pot avea efecte semnificative asupra mediului.

74. Pornind de la precizările sale din cererea de decizie preliminară referitoare la caracterul obligatoriu al condițiilor de exploatare se impune și următoarea observație: potrivit indicațiilor Conseil d'État (Consiliul de Stat), condițiile de exploatare prevăd posibilitatea autorității de autorizare de a deroga de la anumite dispoziții. Astfel cum observă în mod întemeiat Conseil d'État (Consiliul de Stat), posibilitatea de derogare relativizează caracterul obligatoriu al condițiilor de exploatare. Prin urmare, este decisiv care sunt dispozițiile pentru care condițiile de exploatare prevăd o asemenea posibilitate. Astfel, în cazul în care posibilitățile de derogare prevăzute se referă tocmai la acele criterii și modalități ce ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, este posibil ca acestea să nu fie obligatorii pentru autoritatea de autorizare.

4. Concluzie intermediară

75. Prin urmare, articolul 2 litera (a) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva ESM trebuie interpretate în sensul că o măsură națională care stabilește doar condițiile pentru exploatarea parcarilor, dar care nu cuprinde dispoziții referitoare la locul sau numărul maxim al acestora trebuie calificată drept plan sau program din sectorul transporturilor. Chestiunea dacă pentru un asemenea plan sau un asemenea program este necesar să se realizeze o evaluare ecologică depinde însă de faptul dacă acesta prevede criterii și modalități obligatorii pentru autoritatea de autorizare care pot avea efecte semnificative asupra mediului.

B. A doua întrebare

76. Prin intermediul celei de a doua întrebări, Conseil d'État (Consiliul de Stat) solicită să se stabilească dacă instanța națională poate aplica o dispoziție a dreptului național care o abilitează să mențină efectele unui act normativ anulat de stabilire a condițiilor de exploatare a parcarilor pe teritoriul unei regiuni, pentru o perioadă limitată, pentru a permite autorității regionale să efectueze o evaluare *a posteriori* a efectelor asupra mediului ale acestor condiții de exploatare înainte de a efectua o eventuală remediere a actului respectiv.

⁴³ Hotărârea din 22 februarie 2022, Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, EU:C:2022:102, punctul 62).

77. Un act adoptat cu încălcarea Directivei ESM trebuie în principiu suspendat sau anulat (a se vedea punctul 1 de mai jos). Totuși, în mod excepțional, Curtea permite în anumite condiții ca instanțele naționale să mențină efectele unui astfel de act (a se vedea punctul 2 de mai jos). La sfârșit, sunt oportune câteva observații referitoare la aplicarea acestor condiții (a se vedea punctul 3 de mai jos).

1. Obligație de principiu de a suspenda aplicarea actului sau de a-l anula

78. Pentru a răspunde la această întrebare preliminară, este necesar mai întâi să se amintească faptul că Directiva ESM nu prevede consecințele care trebuie deduse dintr-o încălcare a dispozițiilor sale procedurale⁴⁴.

79. Cu toate acestea, în temeiul principiului cooperării loiale, prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, statele membre sunt ținute să elimine consecințele unei încălcări a dreptului Uniunii⁴⁵. Autoritățile naționale competente, inclusiv instanțele naționale sesizate cu o acțiune împotriva unui act de drept intern adoptat cu încălcarea dreptului Uniunii, au, așadar, obligația de a lua, în cadrul competențelor lor, toate măsurile necesare pentru a remedia omiterea unei evaluări ecologice⁴⁶.

80. Prin urmare, instanța națională este obligată în cadrul competențelor sale să suspende sau să anuleze planurile ori programele adoptate cu încălcarea obligației de a realiza o evaluare ecologică⁴⁷.

2. Menținerea în mod excepțional a efectelor actului

81. Întrucât suspendarea sau anularea unei dispoziții de drept național care încalcă dreptul Uniunii poate avea efecte negative, Curtea a admis derogări de la acest principiu.

82. După ce inițial a stabilit patru condiții pentru derogări⁴⁸, în Hotărârea A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) Curtea le-a redus – în mod întemeiat – la componentele lor elementare: menținerea să fie necesară pentru apărarea unui interes imperativ, mai exact transpunerea continuă a unui act al Uniunii destinat protecției mediului⁴⁹ sau împiedicarea unei perturbări semnificative a aprovizionării cu energie a statului membru⁵⁰. Prin urmare, menținerea nu poate în special să fie mai lungă decât este necesar pentru remedierea printr-o evaluare ecologică *a posteriori* a neregularității de la momentul adoptării dispoziției⁵¹.

⁴⁴ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 82), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 42).

⁴⁵ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 83), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 43).

⁴⁶ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 83), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctele 44 și 45).

⁴⁷ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 83), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 46).

⁴⁸ Hotărârea din 28 iulie 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, punctul 43), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 63).

⁴⁹ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 90).

⁵⁰ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 92).

⁵¹ Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 94).

83. Cererea adresată de Conseil d'État (Consiliul de Stat) este un prilej pentru a observa că în cauza A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) Curtea nu se raportează la amploarea efectelor negative asupra mediului pentru a justifica un interes imperativ de a menține legea, ci mai degrabă la caracterul incomplet al transpunerii unui act de drept al Uniunii privind protecția mediului⁵². Prin urmare, atunci când există o obligație de transpunere a unui act al Uniunii destinat protecției mediului, iar statul membru a încălcat la transpunerea acestuia dispozițiile procedurale ale Directivei ESM, efectele actului de transpunere pot fi menținute dacă în caz contrar rezultă o transpunere incompletă.

84. Cererea de decizie preliminară a Conseil d'État (Consiliul de Stat) ține seama de formularea folosită de Curte în cauzele mai vechi Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne și Association France Nature Environnement. În acele hotărâri, Curtea încă mai considera că vidul juridic este mai dăunător pentru mediu, în sensul că anularea s-ar manifesta printr-o protecție mai redusă și ar contraveni astfel chiar obiectivului esențial al directivei de transpus⁵³.

85. În mod judicios, Curtea a renunțat la această formulare în cauza A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele). Astfel, criteriul transpunerii incomplete este mult mai clar decât aspectul dacă anularea contravine obiectivului esențial al actului Uniunii. Prin urmare, acest criteriu sporește securitatea juridică și înlesnește în plus aplicarea dreptului de către instanțele naționale.

86. În consecință, pentru menținerea efectelor unui act normativ național poate fi suficient dacă efectele negative pentru mediu sunt doar nesemnificative, punctuale și limitate în spațiu.

3. Observații referitoare la aplicarea criteriilor

87. Conseil d'État (Consiliul de Stat) trebuie să examineze dacă condițiile sunt îndeplinite în speță. În această privință, sunt oportune următoarele observații.

88. Potrivit indicațiilor Conseil d'État (Consiliul de Stat), actul atacat transpune *parțial* modificările Directivei privind clădirile. Pe acest temei, Conseil d'État (Consiliul de Stat) pune problema dacă faptul că transpunerea acestei directive în sectorul exploatării parcarilor din Regiunea Bruxelles-Capitală nu ar mai fi asigurată timp de câteva luni ar încălca obiectivul esențial al acesteia⁵⁴. Se pare că din împrejurarea că actul atacat transpune *parțial* modificările Directivei privind clădirile Conseil d'État (Consiliul de Stat) deduce tacit că este vorba despre o măsură de transpunere a dreptului Uniunii în materia protecției mediului.

89. Această concluzie a Conseil d'État (Consiliul de Stat) este prea generală.

90. În primul rând, trebuie să se rețină că modificările Directivei privind clădirile fac parte din dreptul Uniunii privind protecția mediului. La fel ca Directiva privind clădirile, aceste modificări nu au ca temei competența Uniunii în domeniul mediului – articolul 192 TFUE –, ci competența Uniunii în domeniul energiei – articolul 194 TFUE. Din considerentul (3) al Directivei privind

⁵² Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 90).

⁵³ Hotărârea din 28 iulie 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, EU:C:2016:603, punctul 41), și Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103, punctul 61).

⁵⁴ Cererea de decizie preliminară, p. 42.

clădirile rezultă că aceasta urmărește însă și protecția climei și astfel protecția mediului, iar din considerentul (1) al acestor directive reiese că modificările Directivei privind clădirile au același obiectiv⁵⁵.

91. Cu toate acestea, Conseil d'État (Consiliul de Stat) va trebui să examineze dacă dispozițiile al căror efect intenționează să le mențină transpun modificările aduse prin modificările Directivei privind clădirile. Numai în această măsură este relevantă problema pusă de Conseil d'État (Consiliul de Stat), și anume dacă anularea transpunerii acestei directive încalcă modificările Directivei privind clădirile.

92. Din câte se poate constata, numai dispozițiile privind amenajarea de stații de încărcare transpun modificările Directivei privind clădirile.

93. În plus, este îndoielnică concluzia Conseil d'État (Consiliul de Stat) potrivit căreia eventuala anulare a condițiilor de exploatare creează în mod necesar un vid juridic⁵⁶. Așa fiind, va trebui să se examineze dacă practica de autorizare care a existat anterior adoptării condițiilor de exploatare poate să evite crearea unui vid juridic la transpunere. Astfel, potrivit precizărilor Belgiei și discuției prezentate în cererea de decizie preliminară, la momentul adoptării actului în discuție organismele competente au stabilit înainte de adoptarea actului că condițiile de exploatare pe care le prevede acesta trebuie respectate în fiecare caz (individual) în care se eliberează o autorizație⁵⁷. Această practică ar putea fi reutilizată cel puțin temporar pentru autorizațiile viitoare.

4. Concluzie intermediară

94. În cazul în care este necesar să se asigure transpunerea continuă a unui act al Uniunii destinat protecției mediului, instanța națională poate astfel să aplice o dispoziție a dreptului național care o abilitează să mențină pentru o perioadă limitată efectele unui act adoptat cu încălcarea dispozițiilor procedurale ale Directivei ESM. Acesta poate fi menținut doar pentru perioada necesară organismului competent de a realiza o evaluare ecologică a acestuia înainte de a efectua o eventuală remediere a actului respectiv.

V. Concluzie

95. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la cererea de decizie preliminară după cum urmează:

- 1) Articolul 2 litera (a) și articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului trebuie interpretate în sensul că o măsură națională care stabilește doar condițiile pentru exploatarea parcarilor, dar care nu cuprinde dispoziții referitoare la locul sau numărul maxim al acestora trebuie calificată drept plan sau program din sectorul transporturilor. Chestiunea dacă pentru un asemenea plan sau un asemenea program este necesar să se realizeze o evaluare ecologică depinde însă de faptul dacă acesta prevede criterii și modalități obligatorii pentru autoritatea de autorizare care pot avea efecte semnificative asupra mediului.

⁵⁵ Similar în Hotărârea din 25 iunie 2020, A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, EU:C:2020:503, punctul 91).

⁵⁶ Cererea de decizie preliminară, p. 42.

⁵⁷ Cererea de decizie preliminară, p. 20; observațiile Regatului Belgiei, punctele 37-39.

- 2) În cazul în care este necesar să se asigure transpunerea continuă a unui act al Uniunii destinat protecției mediului, instanța națională poate să aplice o dispoziție a dreptului național care o abilitază să mențină pentru o perioadă limitată efectele unui act adoptat cu încălcarea dispozițiilor procedurale ale Directivei 2001/42. Acesta poate fi menținut doar pentru perioada necesară organismului competent de a realiza o evaluare ecologică a acestuia înainte de a efectua o eventuală remediere a actului respectiv.